

REVISOR- ERKLÆRINGERES BETYDNING FOR KREDITVURDERING

– Udviklingsprojektets baggrund og formål

Tekst:

Henning Gerner Mikkelsen,
lektor, Finansuddannelserne, UCN
Anne Mette Voldbjerg, lektor,
Finansuddannelserne, UCN

Forenkling af revisionspligten

Regeringen gennemførte i december 2012 en ændring af årsregnskabsloven og revisorloven. Lov nr. 1232 vedrører forenkling af revisionspligten og styrket offentligt tilsyn med revisorer m.v. Loven var en udmøntning af det politiske indsatsområde i regeringsprogrammet fra 2011 omkring forenkling og lettelse af de administrative byrder.

Loven indebærer, at mindre virksomheder i regnskabsklasse B fra 1. januar 2013 kunne vælge mellem revision efter de internationale revisionsstandarder som hidtil eller en "udvidet gennemgang". Den "Udvidede gennemgang" skal gennemføres efter Erhvervsstyrelsens erklæringsstandard for små virksomheder af 22. april 2013. Erklæringsstandarderne følger de internationale regler og standarder om "review".

Små regnskabsklasse B-virksomheder med begrænset balancesum, nettoomsætning og eller antal heltidsansatte kan som hidtil fravælge revision. Grænserne er med loven opdateret. Regnskabsklasse A-virksomheder, dvs. personligt ejede virksomheder er desuden som hidtil ikke pligtige at aflægge regnskab efter årsregnskabsloven og er desuden ikke revisionspligtige.

Lovens implementering var en central baggrund for projektet, og vi satte spørgsmålstegn ved, om den???

1 kunne gøre finansieringen for de mindre virksomheders sværere, f.eks. ved forøgede finansieringsomkostninger- og/eller skærpede krav til sikkerhedsstillelse.

2 ville give de administrative lettelser, som regeringen og erhvervsstyrelsen havde anslået til 236 mio. kr. (Erhvervsstyrelsen, 2013).

Der henvises også til undersøgelsen "Interessen for udvidet gennemgang hos revisors kunder" (FSR, 2013a). Undersøgelsen er en indirekte måling af virksomhedernes interesse, idet FSR (Foreningen af Danske Revisorer) har spurgt et udsnit af deres egne medlemmer om deres kunders overvejelser.

Rammebetingelser for mindre virksomheder i Nordjylland

Mange små og mindre virksomheder har de seneste år oplevet problemer med at få finansieret både drift og investeringer i pengeinstitutterne. Nogle har måttet skifte pengeinstitut, og det undrede os, om årsagen kunne bero på forskelle i vurdering af de samme objektive informationer (Erhvervs- og Vækstministeriet, juni 2012 samt december 2012; FSR, 2013b).

Den uddannelsesmæssige værdi

En supplerende baggrund for projektet er vores undervisning, vejledning og

projektarbejder især omkring erhvervs-kunderådgivning for studerende på Finansuddannelserne: finansbachelor, finansøkonom og financial controller. Vi prioriterer herunder et tæt samarbejde med vores aftagere, ligesom projektet bidrager til, at vores studerende og undervisere er opdaterede på praksis og den udvikling, der løbende pågår i dialogen mellem pengeinstitutter, de mindre virksomheder, revisionsbranchen og andre samarbejdspartnere.

Supplerende baggrund

En undersøgelse (PwC og Copenhagen Business School, 2011) omkring værdien af årsrapporten på baggrund af en stikprøve på 260 virksomheder i regnskabsklasse C og D viser, at:

- årsrapporten er den vigtigste kilde til information om virksomheden.
- brugerne anvender årsrapporten i høj eller meget høj grad, især har noterne stor opmærksomhed for regnskabsbrugerne.
- både virksomheder og brugere deler opfattelsen af, at årsrapporten er en vigtig del af virksomhedens omdømme, og at den har betydning for opfattelsen af virksomhedens troværdighed.
- regnskabsbrugerne i høj grad anvender ledelsesberetningen, blandt andet om årets og forventede udvikling, strategi, nøgletal og risici.

Hvorvidt disse konklusioner også gælder for virksomheder i regnskabsklasse A og B, har indgået i

projektet, uden at vi dog direkte har anvendt dem som undersøgelses-spørgsmål.

I publikationen "Danmark helt ud af krisen – virksomheder i vækst" fremlagde regeringen i 2014 en række yderligere vækstinitiativer, herunder reduktion af administrative byrder, blandt andet muligheden for en lempelse af revisionspligten for mindre virksomheder. Ved seneste ændring af årsregnskabsloven pr. 21. maj 2015 er de hidtidige grænser på balancesum, omsætning og antal heltidsansatte for fritagelse for revision dog ikke blevet ændret.

Formål

Projektet omhandler kreditgivningen i pengeinstitutterne og værdien af revision i forhold hertil. Desuden er projektet initieret af, at mange mindre virksomheder i de seneste år har haft svært ved at få projekter og driften finansieret, og at regeringen i regeringsgrundlaget har ønsket at lette de administrative byrder i virksomhederne, blandt andet gennem lempelse af revisionspligten.

Projektets formål er rettet mod pengeinstitutter, revisionsbranchen og mindre virksomheder i Region Nordjylland.

I forhold til **pengeinstitutterne** havde projektet især til formål at undersøge:

- anvendelsen af revisorerklæringer, herunder hvilken betydning de tillægges i pengeinstitutterne og deres betydning for både rådgivning, risikovurdering og indplacering i kreditklasser.

Interessenter, ud over undervisere og studerende på UCN Business/Finans, er nordjyske pengeinstitutters erhvervsrådgivere og kreditafdelinger, nordjyske revisionsfirmaer samt mindre nordjyske virksomheder i regnskabsklasse A og B.

- hvorvidt og hvordan pengeinstitutterne har implementeret lov nr. 1232 af 18. december 2012, altså muligheden for, at små virksomheder i regnskabsklasse B i stedet for revision kan vælge at få sit årsregnskab gennemgået efter erklæringsstandardens "udvidet gennemgang".

Der henvises desuden til undersøgelsen "Værdien af revision" (FSR og Epinion, 2010). Projektets formål i forhold til de mindre virksomheder (Regnskabsklasse A og B) var især at undersøge:

- kendskabsgraden i virksomhederne til lov nr. 1232 af 18. december 2012, om forenkling af revisionspligten og dens økonomisk-administrative betydning.
- i hvilke situationer/hvorvidt regnskabsklasse B-virksomheder vælger at lade revisionen foregå efter erklæringsstandardens, og herunder hvorvidt de små regnskabsklasse B-virksomheder, der ikke er revisionspligtige, vælger assistance, review, udvidet gennemgang eller revision af deres årsrapport.
- hvorvidt de mindre virksomheder forventer at få eller allerede har fået en administrativ lettelse via lov nr. 1232 af 18. december 2012.
- hvorvidt de mindre virksomheder mødes af særlige eller supplerende krav i forbindelse med rådgivning og kreditgivning, hvis de vælger/har valgt en erklæring på lavere niveau end revision, og hvilken betydning det har haft for finansieringsomkostningerne/sikkerhedsstillelse.

Endelig var projektets formål i forhold til **revisionsbranchen** at undersøge:

- revisionsbranchens implementering af erklæringsstandardens
- revisorerne oplevelser af pengeinstitutternes kreditgivning
- kundesegmentets behov for administrative lettelser og ændrede behov for revisionsydelser.

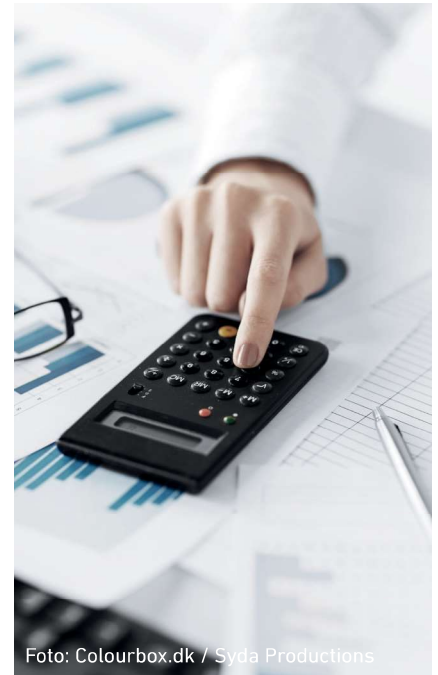

Foto: Colourbox.dk / Syda Productions

Projektets organisation og deltagere

Projektet har været opdelt i 3 faser og i sit 2-årige forløb været forankret i UCN, med følgende medarbejdere og bachelorstuderende på finansuddannelserne.

PROJEKTETS ORGANISATION	FASE		
	1	2	3
PROJEKTDELTAGER			
LEKTOR HENNING GERNER MIKKELSEN	X	X	X
LEKTOR ANNE METTE VOLDBJERG	X	X	-
ADJUNKT CHRISTIAN THYBO JEPPESEN	-	X	-
STUDERENDE HENRIETTE LAUSTEN			X
STUDERENDE MARIA SØRENSEN			X

Faser og tidsplan

FASE 1 er en kvalitativ undersøgelse af **pengeinstitutternes rolle** i forbindelse med kreditgivning og værdien af revision/erklæringsstandarder. I efteråret 2014 er gennemført semistrukturerede interviews af bevidst udvalgte erhvervsrådgivere og erhvervskundechefer fra Danske Bank, Nordea, Sydbank, Nørresundby Bank, Spar Nord, Nordjyske Bank og Jyske Bank. Desuden blev Jutlander Bank og AL Bank kontak- tet, men de valgte ikke at deltage i undersøgelsen. De udvalgte pengeinsti- tutter vurderes at repræsentere hoved- parten af den samlede kredit, der bevilges til nordjyske virksomheder (Voldbjerg og Mikkelsen, 2014).

FASE 2 er en kvalitativ undersøgelse af **revisorernes rolle** i forhold til de mindre virksomheders valg af revisionsydelse. Den er gennemført i for-/efteråret 2015 ved semistrukturerede interviews af bevidst udvalgte statsautoriserede revisorer fra EY, Beierholm, Redmark, BDO, Deloitte og Kvist og Jensen. PWC og Brandt Revision ønskede ikke at medvir- ke. De udvalgte revisionsvirksomheder vurderes at repræsentere hovedparten af de samlede administrative ydelser og revisionsydelse, som nordjyske virk- somheder efterspørger (Voldbjerg, Jeppesen og Mikkelsen, 2015)

FASE 3 er en kvantitativ undersøgelse af **virksomhedernes valg** af revisions- ydelser og administrative besparelser. Undersøgelsen er gennemført via en spørgeskemaundersøgelse med tilfældigt udvalgte 92 mindre virksom- heder fra brancherne fremstillingsvirk- somhed, bygge og anlæg samt engros-/ detailhandel. Dataindsamlingen er sket via CATI med interviews fra maj til september 2016 (Mikkelsen, 2016).

Projektet var oprindeligt planlagt gennemført inden for 1½ år, men har strakt sig over godt 2 år. Projektets resultater skal derfor også ses i en tidsmæssig sammenhæng, med løbende refleksion i processen og anvendelse af den viden og erfaring, der løbende er blevet produceret. Herunder kan nævnes, at markedsfor- hol-dene for revisionsydelse og -virksomhederne har ændret sig i projektperioden, at kendskabet til revisionsydelse er steget,

og at lovgivningen vedr. erklærings- standarden er blevet bedre implemen- teret hos pengeinstitutter og revisionsfirmaer.

PENGEINSTITUTTER

Kendskab til lovændringer vedr. administrative lettelser

Pengeinstitutternes (erhvervsrådgive- re/kreditchefer) kendskab til lovæn- dringen af 18.12.2012 og den nye erklæringsstandard var generelt til stede, dog ikke på lovtekstniveau. Hos en del pengeinstitutter er holdningen til lovændringerne, at man fastholder de "samme konservative principper" og derfor ikke har tilpasset forretnings- gangene til den omtalte lovgivning.

Et af pengeinstitutterne udtrykte en betydelig forundring over, at man fra lovgivers side har valgt at slække på revisionskravet til de mindre virksom- heder i en situation, hvor man har pålagt pengeinstitutterne en række skærpede krav i lovgivningen. Et pengeinstitut lægger stor vægt på subjektive forhold i forbindelse med deres kreditgivning, hvorfor de har valgt at inddrage dette, samtidig med at forretningsgange ikke er ændret.

Faktuelle ændringer af pengeinstitut- tets kreditgivning/dokumentationskrav

Der er generelt ikke sket ændringer i de interne retningslinjer/dokumentations- krav på baggrund af lovændringen af 18.12.2012. Nogle af pengeinstitutterne inddrager de ændrede muligheder i deres ratingsystem, men da det ikke var inden for de interviewedes arbejdsområde, kunne de ikke svare nøjagtigt på, hvilken påvirkning det havde i ratingsystemet.

Det er forfatternes opfattelse, at disse lovændringer ikke har haft nogen signifikant betydning for pengeinsti- tutternes kreditgivning til deres erhvervs- kunder. Der er ingen forskel på, hvordan pengeinstitutterne behandler deres kunder, uanset om det er før eller efter lovændringen. Hos de fleste af de adspurgte pengeinstitutter har man en meget pragmatisk indgangsvinkel til kunderne, forstået således, at der

tale om en god kunde, som vil "nøjes med" udvidet gennemgang, vil dette være en mulighed. Derimod vil en kunde, som har problemer, altid blive mødt med skærpede krav – og dermed krav om et revideret regnskab.

I forhold til at rådgive kunder om lovændringen har de adspurgte pengeinstitutter alle valgt at overlade dette til revisorerne. På undersøgelsens tidspunkt i efteråret 2014 havde kun få kunder spurgt til ændringerne.

Hvorvidt rente-/gebyrsatserne for kunderne blev ændret, havde pengein- stitutterne ikke et overblik over, da fastsættelsen af renten sker via ratingsystemet. Sydbank havde den opfattelse, at den nye lovgivning blev indført som et politisk projekt for at sikre administrative lettelser for de mindre virksomheder, men det har ikke haft praktisk relevans for bankens kreditgivning. Hos Spar Nord lægger kreditratingen pt. mere vægt på den strategiske analyse af virksomhederne, kundernes adfærd og eventuelle faresignaler.

Vurdering af ændringerne i pengeinstituttets kreditgivning

Pengeinstitutterne blev spurgt ind til deres krav ved kreditgivning, hvis kunderne benyttede sig af erklæringsstandarder.

VILLE DET BETYDE
KRAV OM YDERLIGERE
SIKKERHEDSSTILLELSE,
LAVERE KREDITRATING
ELLER HØJERE
KREDITOMKOSTNINGER?

For Danske Bank er et fravalg af fuld revision som udgangspunkt ensbety- dende med en dårligere rating, og principielt ringere forretningsvilkår. For Sydbank og Spar Nord var det afhængigt af kundens historik samt kompleksitet. For gode kunder er udgangspunktet, at fravalg af revision ikke er et problem, mens der omvendt er krav om reviderede regnskaber ved problematiske kunder.

Jyske Bank forventede ikke, at kunderne ville blive bedt om yderligere sikkerhedsstillelse, lavere creditrating og højere kreditomkostninger, hvis kunderne vælger at benytte erklæringsstandarden.

Til spørgsmålet om, i hvor stort omfang deres kunder ville gøre brug af erklæringsstandarden – og dermed fravælge revision – var opfattelsen hos Danske Bank og Sydbank, at det var i begrænset omfang, dog med en forventning om, at flere ville gøre brug af den fremadrettet. Hos Spar Nord havde 10-20 % spurgt ind til muligheden for fravalg af revision.

I lovbemærkningerne til erklæringsstandardens ændring med besparelser for SMV-segmentet. Vi spurgte derfor pengeinstitutterne om deres forventninger til kundernes besparelse på revision. Sydbank og Danske Bank forventede ingen besparelser, da de forventer samme indsigt i kundernes økonomiske forhold som hidtil. Spar Nord forventede, som det eneste pengeinstitut, besparelser for nogle kunder på mindst 10.000 kr.

Dernæst undersøgte vi, om pengeinstitutterne ville anbefale deres kunder at bibeholde revision af deres årsregnskaber. Både Danske Bank og Sydbank ville i høj grad anbefale dette, da et revideret årsregnskab er det centrale i vurderingen af de enkelte engagementer, herunder også rating. I Danske Bank var man dog skeptisk ved at udfordre rådgiverne på dette punkt, da det indgår i den samlede kreditvurdering af kunderne. Spar Nord var mere specifikke i forhold til kritiske og sårbare kunder samt kunder i særlige brancher, hvor Spar Nord kræver reviderede regnskaber.

I forhold til dokumentation ved kreditgivning svarer alle pengeinstitutter, at de som udgangspunkt altid får forevist pas m.m. i henhold til hvidvaskningsloven. Derudover gjorde Danske Bank opmærksom på, at adgang til et eventuelt revisionsprotokollat ville have direkte indflydelse på creditratingen. Regnskabsoplysninger hentes direkte hos Erhvervsstyrelsen, mens økonomisk dokumentation for indeværende år indhentes direkte hos kunderne. Er der tale om problematiske kunder, kræves oplysningerne oftere. Og er der tale om nye kunder og virksomheder i vækst, kræves der også budgetter.

Pengeinstitutterne har egne budget- og værdiansættelsesmodeller med henblik på at opnå en mere realistisk værdiansættelse af virksomhedens aktiver og forpligtelser – og dermed egenkapital. Forretningsdokumentation kræves for nye virksomheder og for virksomheder, der ændrer strategi.

Stort set alle pengeinstitutter kræver endvidere virksomhedernes regnskab aflagt efter årsregnskabsloven.

REVISIONS- VIRKSOMHEDER

Revisionsbranchens/revisionsvirksomhedens omverden

Svarene på spørgsmålene fra de forskellige revisionsvirksomheder afviger naturligt på nogle områder og er sammenfaldende på andre. Afvigelserne beror især på, at revisionsvirksomhederne har forskellige præferencer og strategier.

Sammenfaldende er, at både branchen og SMV-segmentet nedjusterer i erklæringer med sikkerhed.

SMV-virksomhederne efterspørger i fortsat større grad en assistanceerklæring, en reviewerklæring eller erklæring om udvidet gennemgang, afhængigt af virksomhedens situation og regnskabsklasse, dog ofte kombineret med mere rådgivning. En del af forklaringen skal også søges i ønsket om administrative besparelser, selv om disse som oftest ikke er af betydeligt omfang. Erhvervsstyrelsen estimerede i en pressemeddelelse d. 22. april 2013 (Erhvervsstyrelsen, 2013), at den samlede administrative besparelse på landsplan ved indførelse af udvidet gennemgang ville ligge på 236 mio. kr. årligt. Undersøgelsen har ikke kunnet dokumentere en konkret besparelse for de nordjyske SMV-virksomheder, da de interviewede revisionsvirksomheder ikke har nogen opgørelse herpå.

Desuden er branchen selv med til at fremme udviklingen, og baggrunden herfor skal søges i en kombination af flere forhold. Dels er der en intensiveret og skærpet kamp om kunderne,

dels er der hensynet til det ansvar, der påhviler dem i forhold til erklæringer med sikkerhed.

Endvidere har den generelle udvikling mod mindre sikkerhed og mere lempelige krav på internationalt plan for SMV-segmentet betydning.

Det forekommer herunder paradoksalt, at brancheorganisationen, FSR, holder fanen højt med hensyn til sikkerhed, og at branchen er samfundets garanter for retvisende regnskaber, mens medlemsvirksomhedernes praksis stort set går i den anden retning!

Desuden har nogle virksomheders interne strategier medført ændringer i produktmixet, således at revisionsvirksomhederne i stigende omfang flytter fokus fra regnskabs- og revisionsopgaver mod rådgivningsopgaver på f.eks. skatte- og afgiftsområdet, IT-sikkerhed, interne kontroller, diverse analyser, m.m. Det har ikke været muligt at dokumentere dette ud fra virksomhedernes seneste årsrapporter, da disse ikke indeholder omsætningstal på kundesegmenter, men alene i nogle tilfælde en opdeling på revisionsopgaver, skatterådgivning og andre ydelser.

Relationer til pengeinstitutterne

Revisionsvirksomhedernes opfattelse er generelt, at de har et godt samarbejde både formelt og uformelt med pengeinstitutterne.

Foto: Colourbox.dk

Revisionsvirksomhederne har ved lovens/erklæringsbekendtgørelsens vedtagelse haft informationsmøder om forskellene i revisorpåtegningerne og informerer tillige herom på regnskabsmøder i virksomhederne og ved møder i pengeinstitutterne. Men det er generelt opfattelsen, at fastholdelse og distribution af viden om forskellene er begrænset, dog med undtagelse af de store pengeinstitutters erhvervsafdelinger.

Som ovenfor angivet er udviklingen med downgrading af sikkerheden sket via et krydspres fra både branchen selv, fra de generelle tendenser mod lempeligere krav til SMV-virksomhederne og via SMV-segmentets ønske om administrative besparelser.

Det er revisionsvirksomhedernes opfattelse, at der siden lovens vedtagelse er sket en ændret holdning i forhold til at anvende udvidet gennemgang i stedet for revision. I starten var pengeinstitutterne mere forbeholdne, men i dag oplever revisionsvirksomhederne, at nogle pengeinstitutter har fået mindre risikoaversion i forhold til anvendelse af erklæringerne.

Herimellem står pengeinstitutterne og kreditgivere, der efter finanskrisen har oplevet skærpede krav til deres kapitaldækning og risikovurderingen på deres udlån. Pengeinstitutterne stiller fortsat krav om revision på lavt creditratede kunder, men accepterer qua ovennævnte udvikling også lavere sikkerhed på øvrige kunder. Vi bemærker her, at dette er en ændring i forhold til de svar, vi fik i projektets fase 1, se ovenfor. Hvorvidt dette skyldes mindre risikoaversion og/eller ikke tilstrækkelig indsigt i forskellene på og konsekvenserne af de enkelte revisionsprodukter – eller andre forhold – har undersøgelsen pt. ikke kunnet besvare.

SMV-virksomhedernes finansieringskilder er fortsat i al overvejende grad pengeinstitutterne, suppleret i nogen grad med midler fra Vækstfonden. Anvendelse af Crowdfunding/-funding er der pt. stort set ingen erfaring med, og der er ikke etableret nogen relationer eller distributionskanaler til de eksisterende platforme som Flex-Funding eller Lendino Club.

TAKTISK/STRATEGISK TILGANG TIL DEN ADMINISTRATIVE LETTELESE VED UDVIDET GENNEMGANG?

Produkt-/markedstilpasning

Den generelle holdning iblandt revisionsvirksomhederne er, at deres produkter fra revision, udvidet gennemgang, review til assistance stort set er homogene produkter, som den enkelte SMV-virksomhed ikke kan se forskel på, og som den enkelte revisionsvirksomhed derfor ikke kan differentiere sig på. Differentieringen er derimod personorienteret og møntet på den underskrivende revisor, hvilket også tidligere analyser og hovedopgaver fra CMA-studerende dokumenterer.

Prisen på det standardiserede produkt hos den enkelte revisionsvirksomhed afviger sjældent betydeligt, og revisionsvirksomhederne bruger generelt ikke prisen som en konkurrenceparameter. Desuden har revisionsvirksomhederne ikke justeret prisstrukturen som følge af erklæring-bekendtgørelsen. Differentieringen sker dog ofte således, at det er svært for kunden at se og kende forskellene på indholdet og dermed den indsats og kvalitet, som revisionsvirksomheden yder.

Med hensyn til prisen betydning for valg af erklæringer med forskellig sikkerhed forekommer der lidt forskellige vurderinger. Det kan være prisen, men det afhænger typisk af kundetyper, herunder om kunden har større lagre og mange debitorer, har kvalitet i sine forretningsgange og interne kontroller, har en god økonomi, ejerformen m.m. For en kunde med gode interne kontroller og veldokumenterede forretningsgange er besparelsen typisk lille.

Samtlige interviewede revisionsvirksomheder oplever, at der i stigende omfang "downgrades" i forhold til erklæringer med sikkerhed. Det vil sige, at en stigende del af regnskabsklasse A alene får assistanceerklæringer, og en stigende del af regnskabsklasse B-virksomheders regnskaber ikke påtegnes med en erklæring om revision.

Jf. en undersøgelse af revisorerklæringer (FSR, 2014) understøttes ovenstående af én af konklusionerne:

"Undersøgelsens resultater peger desuden på, at der er en markant bevægelse mod at afgive flere erklæringer uden sikkerhed i form af de såkaldte assistanceerklæringer. Ved en sådan assistanceerklæring skal revisor netop ikke udføre det arbejde i form af revision eller gennemgang, der giver sikkerheden

for, at tallene er retvisende. Det drejer sig om assistanceerklæringer på regnskaber for regnskabsklasse A-virksomheder og små regnskabsklasse B-virksomheder. Baggrunden er, at disse netop tilhører gruppen af virksomheder, der kan fravælge revision."

Denne udvikling er for nogle revisionsvirksomheder mere styret fra markedet, herunder kundernes ønske om besparelser og kollegers ønske om stigende markedsandele, mens den i andre revisionsvirksomheder er en mere bevidst og styret markeds- og produktstrategi.

I erklæringsundersøgelsen (FSR, 2014) er dette også afdækket ved, at 58 % af revisorerne svarer "ofte" eller "meget ofte" på spørgsmålet om, hvorvidt de vil anbefale en erklæring om assistance med opstilling af regnskab frem for en med sikkerhed, når klienten har muligheden.

Revisionsvirksomheder oplyser virksomhederne om deres muligheder og værdien heraf, hvorefter virksomheden tager stilling til, hvilken grad af sikkerhed de ønsker i forhold til revisors erklæring. Således opretholder revisionsvirksomhederne deres uafhængighed over for deres kunder.

Det er i sidste ende kundens valg, om der skal udføres revision eller anden form for arbejde. Alle interviewede revisionsvirksomheder, bortset fra én, undgår nærmest revision, hvis kunden har et relevant valg mellem de forskellige revisorydelser. Incitamentet hertil er revisortilsynets kvalitetskontrol, se Kvalitetskontrollen for 2014 (FSR, 2014) og tilsvarende (Erhvervsstyrelsen, 2017).

Hvis revisor har mindre grad af sikkerhed i forhold til sin erklæring, er der større chance for, at revisor kommer igennem kontrollen uden bemærkninger. Dette er også afspejlet i mange af kommentarerne i "Analyse af revisorerklæringer" (FSR, 2014), dog med en mere negativ og frustrerende tilgang til det meget formalistiske i kvalitetsstyringssystemet og oftest for brugerne uforståelige i erklæringerne.

Flere revisionsvirksomheder oplever, at udvidet gennemgang for regnskabsklasse B-virksomhederne er mindre brugbar, og at den tidligere sondring alene mellem review og revision er tilstrækkelig. Udvidet gennemgang anses for ikke at tilføre erklæringerne nævneværdig merværdi.

Af erklæringsopgaverne vurderer de adspurgte virksomheder, at andelen med udvidet gennemgang medio 2015 ikke udgør mere end ca. 5 % af det samlede antal erklæringer på regnskab/revision. I "Analyse af revisorerklæringer" (FSR, 2014) var det ca. 1 % på A-virksomheder, 5 % på små B-virksomheder og ca. 8 % på store B-virksomheder. Det kan derfor konkluderes, at andelen medio 2015 ikke har ændret sig signifikant fra 2014.

UCN Finans har undret sig over, at andelen med udvidet gennemgang ikke er blevet større siden indførelsen og "Analyse af revisorerklæringer" (FSR, 2014), og at det måske kan tilskrives den relativt mindre prisforskel, der er oplyst på revision og udvidet gennemgang. Om denne forskel så alene kan henføres til forskel i arbejdsindsats, eller der også er en prispolitisk årsag, har undersøgelsen ikke kunnet afdække.

Operationelle ændringer af forretningsgange

På det operationelle plan har der generelt ikke været de store ændringer, eftersom den interne eller eksterne faglige afdeling har foretaget tilretninger i kvalitetsstyringssystemet og regnskabs-/revisionsprogrammet Caseware/Caseview. Det er således et spørgsmål om til- eller fravalg i dette program, der både afgør, hvilken erklæring der skal medtages i regnskabet, og de arbejdshandlinger, der er forbundet med assistance, review, udvidet gennemgang eller revisionserklæringer.

Som ovenfor angivet foreskriver revisionsvirksomhedernes forretningsgange og etik, at virksomhederne skal oplyses om muligheder og værdien heraf, hvorefter virksomheden tager stilling til, hvilken grad af sikkerhed de ønsker i forhold til revisors erklæring. I praksis overlader mange mindre virksomheder dog afgørelsen til revisorerne, da de ikke selv forstår forskellen, og da de forventer, at

"REVISOR HAR STYR PÅ DET."

(Voldbjerg, A.M., Jeppesen, C.T. og Mikkelsen H.G., 2015)

Afgørelsen heraf kan også tages med til møder hos kunde og pengeinstitut, til generalforsamlinger m.v. Her vælger kunden ud fra revisors viden og anbefalinger, hvilken form for erklæring der skal påtegnes i året, eller næste år. Som ovenfor nævnt, og som også er dokumenteret i "Analyse af revisorerklæringer" (FSR, 2014), er der en tendens til, at revisionskontorerne afgiver erklæringer/påtegninger med mindre sikkerhed, og nærværende undersøgelse viser også, at revisorerne anbefaler dette, når det giver mening og er værdiskabende for kunden. Én af de adspurgte virksomheder går dog imod trenden og har forsøgt at holde fast i det høje sikkerhedsniveau.

For virksomheder i regnskabsklasse B er den faglige forskel i princippet meget lille, når man går fra review til udvidet gennemgang, jf. FSR's oversigt over forskelle i revisorerklæringer (FSR, 2014). Der kan dog være mindre besparelser for kunden, hvis kunden nedgraderer fra revision til udvidet gennemgang. Besparelserne ved at vælge udvidet gennemgang i stedet for revision er typisk 5-10.000 kr., mens andre ændringer kan have langt mindre betydning. Besparelserne er dog set i forhold til det samlede honorar ofte af mindre betydning, hvorfor det ikke altid er honoraret/besparelsen, der er begrundelsen for at vælge en erklæring med mindre grad af sikkerhed.

Relationer til pengeinstitutternes kreditgivning

Det er revisionskontorerne opfattelse, at en del ansatte i pengeinstitutterne kun har begrænset viden om forskellen på de forskellige erklæringer, dog med nogen større viden i de store pengeinstitutters erhvervsafdelinger. Dog er forståelsen af de enkelte erklæringer generelt blevet bedre i forhold til tidligere.

Selv om bankernes credit-ratingsystemer er blevet tilpasset revisorerklæringerne, har de adspurgte revisionsvirksomheder ikke set eksempler på, at en kunde har fået ændret sin credit-rating ved valg af en erklæring med lavere sikkerhed, eller fået stillet krav om yderligere sikkerhedsstillelse. Der er dog enkelte eksempler på, at kunder er blevet varslet en mindre rentestigning.

Det er kun ved "dårlige" kunder og kunder med store risikofyldte aktiver i debitorer og varebeholdninger, at det kan have en indvirkning, og i disse tilfælde stiller pengeinstitutterne typisk krav om en revisionspåtegning.

Administrative lettelse og ændret revisionsydelse

De mindre erhvervsvirksomheder efterspørger generelt administrative lettelse, men anser typisk ikke revisionserklæringerne som grundlag herfor. Kunderne i SMV-segmentet har desuden ikke indsigt i forskellen på dem og har heller ikke den store interesse heri. Afgørelsen herpå overlades typisk til revisoren. Revisoren varetager sin oplysningspligt, og i de tilfælde, hvor det giver værdi for kunden samt i de tilfælde, hvor revisionsvirksomhederne selv vurderer det som en fordel at afgive erklæringer med mindre sikkerhed, da vælges disse løsninger.

Da revisionsvirksomhederne ikke ser den store forskel på ydelsen udvidet gennemgang og de hidtidige review/revision, er det fortsat begrænset, hvor udbredt denne nye ydelse er blevet. Den væsentligste bevægelse i SMV-markedet, herunder især i relation til regnskabsklasse A og de små i regnskabsklasse B, er i retning af assistanceerklæringer.

KONKLUSIONER – DE MINDRE ERHVERVSVIRKSOMHEDER

Fase 3 af udviklingsprojektet er gennemført fra maj-september 2016. Undersøgelsens resultater ligger i god forlængelse af de resultater, som denne undersøgelses fase 1 og fase 2 dokumenterede gennem kvalitative interviews med pengeinstitutter og

revisionsvirksomheder. Undersøgelsens resultater er desuden stort set i overensstemmelse med de erklæringsundersøgelser, som FSR tidligere har gennemført i august 2016 (FSR og Experian, 2016).

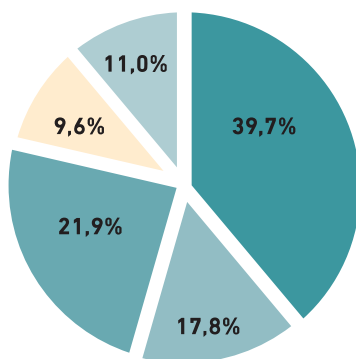
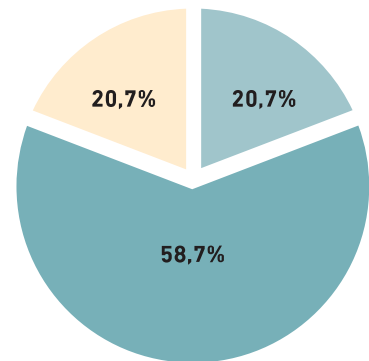
Erklæringernes fordeling

1 Andelen med udvidet gennemgang er på ca. 21 % og signifikant højere (p-værdi på 1,5 ‰) blandt de undersøgte nordjyske virksomheder end de 11 %, der fremgik af FSR's undersøgelse af 2014-regnskaberne (FSR og Experian, 2016).

2 Fordelingen af erklæringerne er den samme i de tre undersøgte brancher, og undersøgelsen kan heller ikke dokumentere nogen signifikant forskel på, om erklæringen afgives af en af de seks store revisionsvirksomheder eller en af de mange mindre revisionsvirksomheder. Dog er der – naturligt nok – blandt aktieselskaber en væsentlig større andel med revision.

FIGUR 1 ANDELE AF REVISIONSYDELSE

■ Assistance ■ Revision ■ Udvidet gennemgang

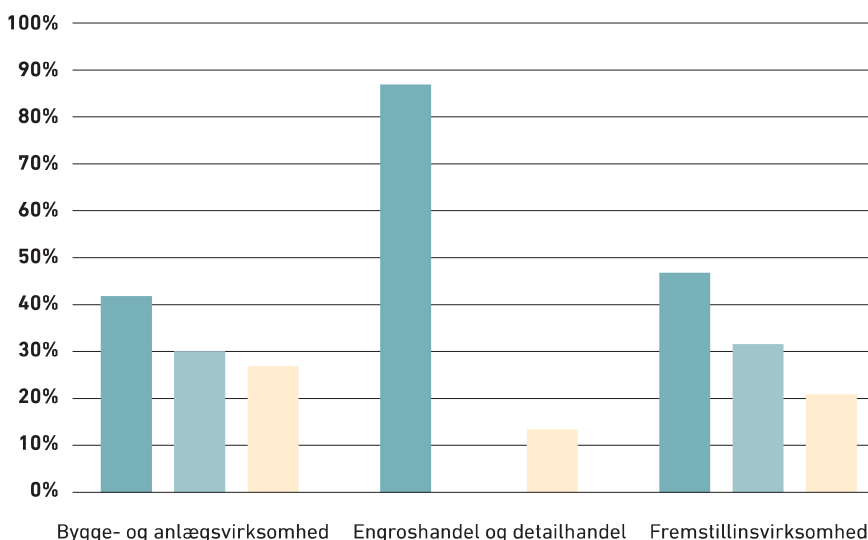
Kendskabet til udvidet gennemgang

1 Undersøgelsen dokumenterer, at ca. 40 % af de virksomheder, der ikke bruger udvidet gennemgang, intet kendskab har (niveau 1 på skala fra 1-5) til erklæringsydelsen, og at yderligere knap 18 % kun har ringe kendskab (niveau 2). Der synes derfor at være et betydeligt informationsbehov.

FIGUR 2 RESPONDENTERNES KENDSKAB TIL UDVIDET GENNEMGANG

■ 1 Intet kendskab ■ 2 ■ 3 ■ 4 ■ 5 Stort kendskab

2 Undersøgelsen kan ikke dokumentere nogen sammenhæng mellem kendskabsniveauet, og om virksomheden i dag har assistance eller revision, og der er heller ikke tegn på, om virksomheden får sin revisionsydelse fra en af de seks store revisionsvirksomheder eller en af de andre i branchen.

FIGUR 3

KENDSKAB FORDELT PÅ BRANCHER

3 Undersøgelsen dokumenterer derimod, at kendskabsniveauet er signifikant lavere i branchen engros- og detailhandel sammenlignet med de to andre undersøgte brancher:

■ Svar 1 eller 2
■ Svar 3
■ Svar 4 eller 5

Ændring i revisionsydelse/-erklæring inden for de seneste 3 år

Knap 25 % af de adspurgte virksomheder har ændret ydelse, og heraf har ca. 60 % i dag udvidet gennemgang og ca. 15 % assistance. Den tidligere påviste tendens mod nedgradering i både FSR's og den nuværende undersøgelse ses derfor også her.

Knap 90 % af de adspurgte virksomheder har ikke oplevet, at deres pengeinstitut har stillet krav til revisionsydelsen. Ca. 5 % har oplevet, at kravet var revision. Resten vidste det ikke. Undersøgelsen kan desuden ikke dokumentere nogen signifikant forskel

på kravet i de enkelte brancher, i store/andre revisionsvirksomheder eller på pengeinstitutterne. Pengeinstitutternes evt. krav til revisionsydelsen beror derfor, som også påvist i denne undersøgelses fase 1, på en individuel vurdering af det enkelte kundeengagement.

Af de virksomheder, der ikke har ændret revisionsydelse, har knap 15 % drøftet en ændring med deres revisor. Disse er ligeligt fordelt mellem virksomheder med revision og assistance, så drøftelserne omfatter åbenbart både op- og nedgradering af sikkerheden i erklæringerne. Dette blev også

dokumenteret i denne undersøgelses fase 2. (Voldbjerg, A.M., Jeppesen, C.T. og Mikkelsen H.G., 2015).

Ca. 50 % af virksomhederne med udvidet gennemgang har oplyst, at de har fået en besparelse på revisionen, som i gennemsnit ligger på 5-10.000 kr. årligt. Beløbet er i overensstemmelse med tidligere resultater, men det er overraskende, at kun hver anden virksomhed har oplevet en besparelse. Der kan ikke dokumenteres nogen konsekvenser på vilkårene i pengeinstitutterne.

Foto: Colourbox / Prathan Chorrungsak

Litteraturliste

- FSR og Epinion (2010): Værdien af Revision.
- FSR (2013a): Interessen for udvidet gennemgang hos revisors kunder.
- FSR (2013b): Virksomhedernes adgang til finansiering i 2013.
- FSR (2014): Forskellen på revisors erklæring.
- FSR (2016): Fokus på finansiering hos SMV'er - Adgangen til finansiering og betydningen af finansieringssituationen.
- Mikkelsen, H.G. (2016): Undersøgelse af kreditgivning til mindre virksomheder i Region Nordjylland. – Brug af revisorerklæring og deres betydning for kreditvurdering. Afrapportering af Fase 3.
- FSR (2014): Analyse af revisorerklæring, sept. 2014.
- FSR og Experian (2016): Revisors kunder: Valg af erklæring og risiko.
- FSR (2014): Foreløbige resultater af kvalitetskontrollen for 2014.
- PWC og CBS (2011): Værdien af årsrapporten.
- Voldbjerg, A.M., Jeppesen, C.T. og Mikkelsen, H.G. (2015): Undersøgelse af kreditgivning til mindre virksomheder i Region Nordjylland – Brug af revisorerklæring og deres betydning for kreditvurdering. Afrapportering af Fase 2.
- Voldbjerg, A.M. og Mikkelsen, H.G. (2014): Undersøgelse af kreditgivning til mindre virksomheder i Region Nordjylland. – Brug af revisorerklæring og deres betydning for kreditvurdering. Afrapportering af Fase 1.